

بررسی و تحلیل دیدگاه اعضای تالار محققان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی درباره ارائه خدمات مشاوره پژوهشی به آنان

فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی
(این نشریه در www.isc.gov.ir
نمایه می شود)

نام نشریه:

61 شماره 1-جلد 16

شماره نشریه:

سید عباس مرجانی

پدیدآور:

مترجم:

جنسیت		
عنوان	فراوانی	درصد
مرد	89	51/75
زن	80	46/51
بدون پاسخ	3	1/74
جمع	172	100

داده‌ها در خصوص جنسیت پاسخ‌دهندگان نشان داد، 89 نفر (51/75%) پاسخ‌دهندگان را آقایان و 80 نفر (46/51%) را خانمها تشکیل می‌دهند.

جدول 2. سنّ پاسخ‌دهندگان

سنّ پاسخ‌دهندگان		
عنوان	فراوانی	درصد
20 - 30 سال	100	58/14
31 - 40 سال	52	30/23
41 - 50 سال	14	8/14
51 - 60 سال و به بالا	6	3/3
جمع	172	100

یافته‌ها در خصوص سنّ پاسخ‌دهندگان نشان داد 100 نفر (58/14%) بین 20 - 30 سال دارند که بیشترین درصد فراوانی را در جدول به خود اختصاص داده است. و گروه سنی 51 - 60 به بالا، با 6 نفر (3/3%) با کمترین درصد، در رتبه آخر جدول قرار دارند.

نمودار 1. پراکندگی رشته تحصیلی محققان به تفکیک سطح تحصیلات

جدول 3. رشته‌های تحصیلی

وضعیت کد عضویت		
درصد	فراوانی	عنوان
19/77	34	فقه و معارف اسلامی
12/79	22	ادبیات فارسی
11/64	20	فلسفه
8/14	14	تاریخ اسلام
6/4	11	فقه و مبانی حقوق
6/4	11	علوم سیاسی و روابط بین الملل
5/24	9	تاریخ تمدن ملل اسلامی

وضعیت کد عضویت		
درصد	فراوانی	عنوان
5/24	9	روانشناسی و روان‌سنجی
3/49	6	تاریخ ایران
1/74	3	زبان شناسی
1/74	3	مهندسی کامپیوتر
1/74	3	کنابداری و اطلاع‌رسانی
1/74	3	مهندسی عمران
1/74	3	آموزش زبان انگلیسی
1/74	3	پزشکی، فیزیکی
1/74	3	علوم اسلامی
1/74	3	مددکاری اجتماعی
1/74	3	بیماری‌شناسی گیاهی
3/49	6	بدون پاسخ
100	172	جمع

در خصوص رشته‌های تحصیلی پاسخ‌دهندگان، یافته‌ها نشان داد رشته‌های فقه و معارف اسلامی با 34 نفر (19/77%) بیشترین و رشته‌های زبان شناسی، مهندسی کامپیوتر، کنابداری و اطلاع‌رسانی، مهندسی عمران، آموزش زبان انگلیسی، پزشکی، فیزیکی، علوم اسلامی، مددکاری اجتماعی، بیماری‌شناسی گیاهی، هر کدام با 3 نفر (1/74%) کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

وضعیت کد عضویت

جدول 4. وضعیت کد عضویت

درصد	فراوانی	عنوان
11/63	20	کد 1 (دکتری)
66/86	115	کد 2 (کارشناسی ارشد)
13/37	23	کد 30 (کارشناس فعال و دارای تأیید)
8/14	14	بدون پاسخ
100	172	جمع

همچنین، یافته‌ها در خصوص وضعیت کد عضویت اعضا نشان داد، بیشترین درصد پاسخ‌دهندگان با 115 نفر (66/86%) دارای مدرک کارشناسی‌ارشد (کد 2) و کمترین آنها در مقطع تحصیلی دکتری (کد 1) با 20 نفر (11/637%) هستند.

حوزه تحصیلی و مطالعاتی		
درصد	فراوانی	عنوان
52/91	91	علوم انسانی
33/71	43	علوم اسلامی
13/38	23	علوم انسانی و علوم اسلامی (هم زمان)
3/49	6	علوم پایه
1/74	3	فنی مهندسی
1/74	3	پزشکی
1/74	3	علوم اسلامی و فنی مهندسی (هم زمان)
0	0	بدون پاسخ
100	172	جمع

جدول 5. حوزه تحصیلی و مطالعاتی

در خصوص «حوزه تحصیلی و مطالعاتی» بیشترین تعداد پاسخ‌دهندگان شامل 91 نفر (52/91%) در رشته‌های علوم انسانی (به جز علوم اسلامی) و کمترین تعداد آنها شامل 3 نفر (1/74%) به طور یکسان در رشته‌های فنی و مهندسی، پزشکی و علوم اسلامی و فنی مهندسی هستند.

محل تحصیل اعضا		
درصد	فراوانی	عنوان
71/52	123	دانشگاه
20/35	35	حوزه
6/39	11	حوزه و دانشگاه
1/74	3	بدون پاسخ
100	172	جمع

جدول 6. محل تحصیل محققان (حوزه یا دانشگاه)

یافته‌ها نشان داد بیشترین درصد پاسخ‌دهندگان 123 نفر (71/52%) محل تحصیل خود را دانشگاه و 35 نفر (20/35%) محل تحصیل خود را حوزه‌های علمیه اعلام کردند که رتبه‌های اول و دوم در جدول را به خود اختصاص داده‌اند.

وضعیت بیشترین ساعات حضور روزانه		
درصد	فراوانی	عنوان
19/77	34	شیفت صبح (ساعت 7 - 13)
30/23	52	شیفت عصر (ساعت 13 - 19)
8/14	14	شیفت شب (ساعت 19 - 22)
30/23	52	تمام وقت (ساعت 7 - 22)
11/63	20	بدون پاسخ
100	172	جمع

جدول 7. زمان و نحوه حضور محققان در تالار محققان

در خصوص «زمانهای حضور محققان در تالار محققان» یافته‌ها نشان داد ساعات شیفت عصر (ساعت 13 - 19) و تمام وقت (ساعت 7 - 22) هر کدام به طور مساوی با 52 نفر (30/23%) بیشترین ساعات حضور پاسخ‌دهندگان در تالار هستند و ساعات شیفت شب (ساعت 19 - 22) با 14 نفر (8/14%) کمترین ساعات حضور مراجعان را در جدول نشان می‌دهد.

سؤال اول پژوهش: مهم‌ترین دلیل و انگیزه (های) محققان از حضور در تالار محققان چیست؟

جدول 8. مهم‌ترین انگیزه (های) محققان از حضور در تالار محققان

وضعیت بیشترین ساعات حضور روزانه		
عنوان	قراوانی	درصد
شیفت صبح (ساعت 7 - 13)	34	19/77
شیفت عصر (ساعت 13 - 19)	52	30/23
شیفت شب (ساعت 19 - 22)	14	8/14
تمام وقت (ساعت 7 - 22)	52	30/23
بدون پاسخ	20	11/63
جمع	172	100

نوع فعالیت در تالار محققان		
عنوان	قراوانی	درصد
تدوین پایان‌نامه	55	31/98
تألیف مقاله	40	23/25
آمادگی بیشتر برای تدریس	22	12/8
انجام پروژه‌های تحقیقاتی و طرح‌های پژوهشی	19	11/4
تألیف کتاب	13	7/56
ترجمه کتاب	8	4/65
آمادگی برای ارائه سخنرانی	8	4/65
ترجمه مقاله	7	4/07
جمع	172	100

در پاسخ به سؤال اول پژوهش در خصوص «مهم‌ترین دلایل و انگیزه (های) محققان از حضور در تالار محققان» یافته‌ها نشان داد 55 نفر (31/98%) از محققان انگیزه خود را تدوین پایان‌نامه ذکر کرده‌اند؛ 40 نفر (23/25%) تألیف مقاله، 22 نفر (12/8%) آمادگی بیشتر برای تدریس، 19 نفر (11/4%) انجام پروژه‌های تحقیقاتی و طرح‌های پژوهشی، 13 نفر (7/56%) تألیف کتاب، 8 نفر (4/65%) ترجمه کتاب و آمادگی برای سخنرانی و در نهایت 7 نفر (4/07%) انگیزه خود را ترجمه مقاله عنوان نموده‌اند.

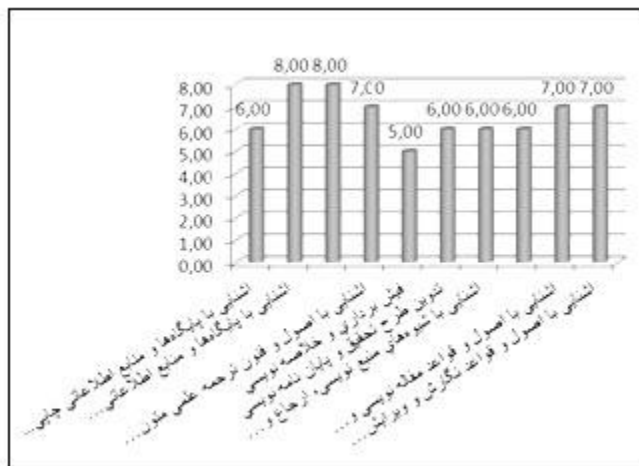
سؤال دوم پژوهش: اهمیت برگزاری دوره‌های آموزشی و تقویت مهارت‌های پژوهشی از نظر محققان چیست؟

عنوان	فراوانی	درصد
کاملاً موافقم	117	68
موافقم	43	25
نظری ندارم	6	3/5
مخالقم	0	0
کاملاً مخالفم	0	0
بدون پاسخ	6	3/35
جمع	172	100

عنوان	فراوانی	درصد
خیلی زیاد	60	34/88
زیاد	57	33/14
متوسط	29	16/86
کم	6	3/5
خیلی کم	9	5/23
بدون پاسخ	11	6/39
جمع	172	100

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش در خصوص «اهمیت برگزاری دوره‌های آموزشی و تقویت مهارت‌های پژوهشی» یافته‌ها نشان داد 117 نفر (68%) با اجرای طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی کاملاً موافق بوده‌اند، 15 نفر (25%) با اجرای طرح موافقت و 3 نفر (3/3%) نظری نداشته‌اند. نتایج نشان می‌دهد هیچ‌یک از پاسخ‌دهندگان با اجرای طرح مخالفتی نداشته‌اند. همچنین، تقریباً 70% پاسخ‌دهندگان میزان نیاز خود را به اجرای طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی خیلی زیاد و زیاد اعلام کرده‌اند؛ بقیه پاسخ‌دهندگان که تقریباً یک سوم آنان را تشکیل می‌دهند، میزان نیاز به اجرای طرح را متوسط، کم و خیلی کم ارزیابی کرده‌اند.

سؤال سوم پژوهش: مهم‌ترین نیازهای محققان در طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی را چه مواردی تشکیل می‌دهد؟

نمودار 1. مهم‌ترین نیازهای محققان در طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش در خصوص «مهم‌ترین نیازهای محققان در طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی» داده‌ها نشان داد «آشنایی با پایگاه‌ها و منابع اطلاعاتی الکترونیکی» (منابع مرجع؛ دایرةالمعارفها؛ سایتها و نرم افزارهای موضوعی و...) و «آشنایی با روشهای جستجو و استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی» هر کدام با میانگین 8 امتیاز در جایگاه اول، بیشترین نیاز مراجعان به اجرای طرح تقویت مهارت پژوهشی را نشان می‌دهد. «آشنایی با اصول و فنون ترجمه علمی متون عمومی و تخصصی»، «آشنایی با اصول و قواعد مقاله‌نویسی و گزارش علمی» و «آشنایی با اصول و قواعد نگارش و ویرایش علمی» هر کدام با میانگین 7 امتیاز در جایگاه دوم قرار دارند. «آشنایی با پایگاه‌ها و منابع اطلاعاتی چاپی» (منابع مرجع شامل دایرةالمعارفها؛ فرهنگها؛ زندگینامه‌ها؛ سالنامه‌ها و...)، «تدوین طرح تحقیق و پایان نامه‌نویسی»، «آشنایی با شیوه‌های منبع‌نویسی، ارجاع و استناددهی» و «آشنایی با اصول و قواعد نگارش فارسی» (رسم‌الخط، ویرایش ادبی...) با 6 امتیاز، در جایگاه سوم قرار دارند. و در نهایت، «فیش‌برداری و خلاصه‌نویسی» با امتیاز 5 در انتهای جدول قرار دارد و کمترین نیاز محققان به اجرای طرح تقویت مهارت پژوهشی را نشان می‌دهد.

سؤال چهارم پژوهش: محققان چه روش(هایی) را برای برقراری ارتباط با مشاوران پژوهشی ترجیح می‌دهند؟

جدول 11. پراکندگی روش (های) برقراری ارتباط محققان با مشاوران پژوهشی

عنوان	فراوانی	درصد
به صورت نشست علمی و آموزش کلاسیک	46	26/75
جلسات مباحثه و پرسش و پاسخ	17	9/88
انتقال تجارب و مفاهیم به صورت چهره به چهره و پرسش و پاسخ فردی	50	29/07
تهیه جزوه‌ها و بروشورهای آموزشی	59	34/30
جمع	172	100

در پاسخ به سؤال چهارم پژوهش در خصوص «روش(های) برقراری ارتباط محققان با مشاوران پژوهشی» داده‌ها نشان داد 59 نفر (34/30%) بهترین شیوه و روش را برای اجرای طرح، تهیه جزوه و بروشورهای آموزشی می‌دانند. گروه دوم، شامل 50 نفر (29/07%) انتقال تجارب و مفاهیم به صورت چهره به چهره و پرسش و پاسخ را بهترین روش می‌دانند؛ روش نشست علمی و آموزش کلاسیک، با 46 نفر (26/75%) و روش برگزاری جلسات مباحثه و پرسش و پاسخ نیز با 17 نفر (9/88%) در جایگاه سوم و چهارم قرار دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یافته‌ها، زوایای جالبی از وضعیت ارائه خدمات پژوهشی را روشن و ترسیم می‌نماید و این امکان را به متصدیان و مجریان امر می‌دهد تا با بهره‌گیری از نتایج پژوهش، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی کنند. به طور کلی می‌توان پیشنهادها و راهکارهای اجرایی برای ارائه مطلوب‌تر ارائه خدمات پژوهشی را به شرح ذیل ارائه نمود:

- یافته‌های حاصل از پژوهش مبین آن است که نسبت جنسیت آقایان و خانمها و حضور مراجعان در تالار محققان تقریباً مساوی است. همچنین 88% مراجعان را گروه‌های سنی بین 20 - 40 سال تشکیل می‌دهند که این آمار نشان‌دهنده آن است که بیشترین تعداد مراجعان به تالار محققان را جوان‌ترین گروه سنی تشکیل می‌دهد. بنابراین، بیشتر مخاطبان ارائه خدمات مشاوره پژوهشی را گروه سنی 20 تا 40 سال تشکیل می‌دهد و برنامه‌ریزیها بر محور این گروه سنی باید تنظیم شود.
- از لحاظ رشته‌های تحصیلی، یافته‌ها نشانگر آن است که بیش از 90% گرایش تحصیلی پاسخ‌دهندگان، در حوزه رشته‌های علوم انسانی و اسلامی است و رشته‌های علوم پایه، فنی مهندسی و پزشکی کمترین توزیع فراوانی را دارند. آمار گویای این مطلب است که بیشتر مشاوران مدعو، باید از رشته‌های علوم انسانی باشند. پیشنهاد می‌شود تالار محققان با دعوت از مشاوران رشته‌های تحصیلی مندرج در جدول 5، فعالیت خود را شروع کند. همچنین، با توجه به پراکندگی رشته‌های تحصیلی اعضای تالار محققان، مناسب است از مشاوران تخصصی و متناسب با هر رشته تحصیلی و میزان فراوانی آنها در جدول، دعوت به عمل آید. همچنین، دارندگان مدرک کارشناسی ارشد (کد 2) با 66/86%، بیشترین تعداد پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده آمار بالایی است؛ لذا مشاوران باید توانایی علمی لازم برای پاسخگویی به سؤالات این طیف از مراجعان را داشته باشند.
- با توجه به اینکه ساعات 13 - 19 و 8 - 19 (تمام وقت) هر کدام با 52 نفر (30/23%) بیشترین ساعات حضور پاسخ‌دهندگان

در بخش را نشان می‌دهد، نتایج و یافته‌ها این مطلب را می‌رساند که مناسب‌ترین ساعات برای استفاده از مشاوران پژوهشی و برگزاری دوره‌های آموزشی، شیفت عصر است.

- یافته‌ها حاکی از آن است که انگیزه اصلی بیشتر محققان تدوین پایان‌نامه (32/03%) و تألیف مقاله (23/3%) است. از این نتایج چنین استنباط می‌شود که مشاوران پژوهشی مدعو به تالار محققان باید توانایی، مهارت و تجربه کافی برای هدایت و راهنمایی محققان در زمینه تدوین پایان‌نامه و مقاله علمی را داشته باشند.
- یافته‌ها نشان می‌دهد نزدیک به 93% محققان با ارائه خدمات مشاوره پژوهشی کاملاً موافق یا موافقت و هیچ یک از محققان با اجرای ارائه خدمات مخالفتی نداشتند. از نتایج فوق چنین می‌توان استنباط کرد که بسترها و شرایط لازم از لحاظ فکری و ذهنی برای حفظ موقعیت و تداوم ارائه خدمات کاملاً مهیاست. به طور کلی، نزدیک به 70% پاسخ‌دهندگان میزان نیاز خود را به ارائه خدمات خیلی زیاد و زیاد اعلام کرده‌اند. نتایج آشکارکننده این حقیقت است که پاسخ‌دهندگان علاوه بر موافقت با ارائه خدمات مشاوره پژوهشی، این خدمت را در راستای هدفهای پژوهشی خود می‌دانند و به آن نیاز دارند.
- پاسخ‌دهندگان، جدی‌ترین نیاز اطلاعاتی خود را آشنایی با روشهای جستجو و استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی و آشنایی با پایگاه‌ها و منابع اطلاعاتی الکترونیکی عنوان نمودند. همچنین، آشنایی با روشهای جستجو و استفاده منابع چاپی، در رتبه دوم قرار دارد. با توجه به تغییر شکل محملهای اطلاعاتی از کاغذی به الکترونیکی، لازم است دوره‌های کوتاه مدت و بلند مدت آشنایی با منابع الکترونیکی و آشنایی با شیوه‌های جستجوی منابع که جدیدترین منابع علمی برای پژوهشگران را پوشش می‌دهد، در اولویت برگزاری دوره‌های آموزشی قرار گیرد.
- به زعم پاسخ‌دهندگان، بهترین شیوه برای برقراری ارتباط با مشاوران پژوهشی، تهیه جزوه و بروشورهای آموزشی است. شاید مهم‌ترین علت انتخاب این روش، کمبود وقت و یا حضور پراکنده پاسخ‌دهندگان در تالار محققان باشد که این امر باید در برنامه‌ریزیها مورد توجه قرار گیرد. بنابراین، دوره‌های آموزشی غیر حضوری و مکاتبه‌ای برای محققان مفیدتر به نظر می‌رسد و پیشنهاد می‌شود محتوا و مباحث مطرح شده در دوره‌های حضوری و نشستهای علمی، به صورت جزوه نیز تهیه و ارائه شود.

منابع

- آیین‌نامه خدمات تالار محققان کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، مصوب 89/12/10، ماده 2.
- پورتال دانشگاهی کشور دسترسی در (1390/12/1) http://www.unp.ir/news_9383.htm
- خنیفر، حسین (1388). روشهای پژوهش (3). پرسمان اردیبهشت، شماره 76.
- <http://porseman.org/showarticle.aspx?id=644>.
- خوش‌تراش سندی، ملیحه (1383). تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی بر چگونگی اجرای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد پرستاری. فصلنامه کتاب 75، بهار.
- درباغ عنبران، جعفر (1386). بروشور خدمات مشاوره پژوهشی در تالار محققان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی. مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.
- سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی. صورت جلسه شورای هماهنگی. صورت جلسه مورخ 87/5/17. بند 5.
- شکری، مرصع و سیما رهایی (1384). نقش کتابداران دانشگاهی در مشاوره اطلاعاتی. اطلاع‌شناسی، 3 (1) و 2، پاییز و زمستان، شماره 9 و 10.
- گلینبی مقدم، گلنسا (1389). «مشاور اطلاعاتی در جامعه اطلاعاتی». کتاب ماه کلیات اطلاعات، ارتباطات و دانش شناسی، 22.

- نوروزي، عليرضا و خالد ولايتي (1389) . مشاوره اطلاعاتي اصول، روشها و فنون، تهران: چاپار.

- Ai-dong, LIANG (2009). Study on the Development Tendency of Network Information Consultancy Service of University Library-23. *Sci-Tech Information Development & Economy*. http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-KJQB200923021.htm.
- Attebury, Ramirose & Sprague, Nancy; Young, Nancy J. (2009) A decade of personalized research assistance. *Reference Services Review*. 37 – 2, P 207.
- Avery, Susan. (2008) Beyond Consultation: A New Model for Librarian's Office Hours, *Public Services Quarterly*, 4, 3 , 187 – 206.
- Bonnie G, Gratch & Charlene C, York (1991) Personalized Research Consultation Service for Graduate Students: Building a Program Based on Research Findings. *Research Strategies*, 9 - 1, p 4.
- Grennell College libraries. (2010) Consulting Librarians. Retrieved December 12,2010, from <http://www.lib.grin.edu/research/consultinglibs/>
- Lee, Deborah,(2004). "Research Consultations: Enhancing Library Research Skills". *The Reference Librarian*, 41, 85, p 169.
- Li-ying, ZHANG (2007.) Talking about the Measures for Improving the Information Consultancy Benefits of the Library. 01. *«Sci-Tech Information Development & Economy»*. http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-TNGZ200702015.htm.
- Ringling College of Art and Design. (2010) Consulting Library. Retrieved December 12,2010, from [http://www.ringling.edu/consulting service. 50.0html](http://www.ringling.edu/consulting%20service.50.0.html).
- Yi, Hua(2003)." Individual research consultation service: an important part of an information literacy program". *Reference Services Review*. MCB UP Ltd, 31(4), 0090-732, P 342.
- Ying, GU& Hong-yue, FAN (2007). The Information Consultancy Service of Navigation University Library under the Network Environment – 34. *«Sci-Tech Information Development & Economy»*. http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-KJQB200734016.htm.
- You-peng, ZHANG (2008). Analysis on the Socialized Development of Information Consultancy Service of Library in New Period. *«Sci-Tech Information Development & Economy»*-23. http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-KJQB200823002.htm.

Archive